

Др Милан Палевић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу

УДК: 341.1/.8
DOI: 10.46793/XXIV-11.405P

ДОБРЕ УСЛУГЕ КАО СРЕДСТВО У РЕШАВАЊУ МЕЂУНАРОДНИХ СПОРОВА*

Резиме

Међународно право располаже правилима за решавање спорова мирним путем, као и правилима која се односе на примену силе. Предмет овог рада су добре услуге као један од дипломатских начина решавања спорова између држава. Заједно са осталим дипломатским средствима, и судским средствима решавања спорова (међународни суд правде и арбитража) добре услуге улазе у ред средстава мирног решавања спорова које, у форми обавезе мирног решавања спорова, у савременом међународном праву има статус и правну снагу перемпторне норме - норме међународног права, *jus cogens*, од које нема одступања и која се једино новом нормом истог правног ефекта и дејства може докинути или заменити. У раду се опсервирају појам и природа међународних спорова; начини и средства решавања међународних спорова и еволутивно прерастање мирних средстава решавања спорова у општу норму међународног права изражену кроз неформализовану, и таксативно неисказану, али на правнополитичком плану и у међународној заједници и међународном праву општеприхваћену класификацију основних права и обавеза држава. Контекстуална анализа добрих услуга унутар система дипломатских средстава решавања међународних спорова, са акцентом на посебност односа и релативно кохезионо јединство и компатибилност са посредовањем, као једним од дипломатских средстава решавања спорова међу субјектима међународног права, подразумевани су део овог рада.

Кључне речи: *добре услуге, посредовање, дипломатска средства, мирно решавање спорова, међународни спор, основна права и обавезе држава.*

* Рад је настао као резултат научноистраживачког рада истраживача Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. Увод

Историја човечанства обилује трвењима, непријатељствима, спорењима и сукобима око различитих и разноврсних питања, друштвених односа, чињеница и околности, на различитим нивоима и између разноврсних субјеката друштвених односа. На нивоу међународне заједнице спорови и сукоби настају између субјеката међународног права и међународних односа, али пре свега између држава, јер су оне као изворни субјекти међународног права и једини релевантни ствараоца одговарајуће друштвене климе и парадигме у међународној заједници, било у негативном било у позитивном смислу.

У времену родовско-племенског уређења нису постојала дефинисана правила која би регулисала непријатељства и спорове између родова и кланова. Свест појединца и заједнице била је ближа инстинкту него рацију. Повреда физичког или економског интегритета, религијско-духовног идентитета заједнице као целине, или само њеног члана, наплаћивала се најчешће крвљу. У суженој перцепцији човека праисторије физичко истребљење супарничког табора гарантовало је опстанак његове заједнице. Ипак, и таква, условно речено полусвест, разумела је и назирала опасност да би деструкција и неговање искључиво негативних односа са другим људским заједницама и јединкама, значило отварање непрекидног круга страдања и несигурности које би временом довело до аутодеструкције. Адекватно тој спознаји, а како нам и сведоче радови бројних аутора из области историје, антропологије и археологије¹, човек тог времена практиковао је неку врсту арбитражних поступака који су подразумевали ангажовање мировних посредника, (најпоштованијих појединаца у заједници) у решавању спорова. Дакле, и много раније пре развоја свести о потреби установљења судског механизма за решавање спорова, који је уистину најефективније и најауторитативније правно средство, практиковале су се одређене форме протомедијација и протоарбитража. Касније се ове институције, редефинисане примерено степену цивилизацијског развоја, почињу примењивати и у односима између држава што је случај и данас у међународној заједници.

Прелазак из родовско-племенског друштва, у цивилизацијске оквире државе као *par excelance* друштвено-политичке творевине и организоване заједнице људи, није аутоматски докинуло и природно стање борбе и конкуренције унутар људског друштва. Штавише, учинило га је још мање разборитијим и много више амбициознијим, а како је техничко-технолошки и привредни развој држава почео захтевати све више обртних средстава и ресурса за његово одржавање и експанзију, то је стање често кулминирало у

¹ Чувени енглески антрополог с краја деветнаестог века, Ед Тејлор, указивао је да ни племена на најнижем цивилизацијском ступњу нису сматрала да човек може неограничено и неселективно убијати друга људска бића.

велике сукобе, страдања људи и разарање добара. Поље сукоба интереса држава постаје временом целокупна земаљска кугла а лепеза узрока, разлога и детерминације спорова постала је безобална, укључујући осим оних опипљивих и објективизираних и друштвене односе метафизичке, имагинацијске и политичко-идеолошке природе. „Хобсовска матрица“ међународних односа, али и односа на nižем друштвено-политичком нивоу интеракције људских група па и појединца *inter se*, са веома кратким и крхким мирнодопским интервалима, генерисала је сталне спорове и ратне сукобе, учинивши хаос, као повремену последицу примене политике силе, прилично предвидљивим и очекиваним стањем у међународним односима. Са појавом појачане међународне трговине, и сарадње у многим областима привреде, културе и науке, као и наглог експанзијом међудржавног саобраћаја, ситуације које су биле потенцијални предмет спорења постале су много чешће.

Но, упоредо са, покаткад безобзирном борбом за остварење сопствених економских и политичких интереса, унутар људске заједнице, друштвених група и међу појединцима, увек је постојала и временом се оснаживала опозиција подразумеваном хаосу у међуљудским па и међународним односима, којој су право, ред и законитост представљали идеју водиљу у развоју односа између држава. Потреба за неким унапред установљеним правилима наметнула се као облик правне сигурности.² И заиста, у међународној заједници константно и конзистентно су чињени напори да се отклоне узроци међународних сукоба, али и да се, уколико до спорова, трвења или затегнутих односа ипак дође, међународна заједница непосредно суочи са њима кроз изградњу једног правног механизма и средстава за њихово решавање. Важну прекретницу у том смислу представљају догађаји из 17. века када је учињено више покушаја да се дође до споразума о територијалним променама и прилагођавањима насталим као последица, пре свега Тридесетогодишњег рата, али и других оружаних сукоба из тог времена, и да се редигују мировни уговори којим би се правно-политички санирала ситуација настала огромним ратним разарањем, страдањем неборачког становништва и континуираним непријатељствима између кључних европских сила тога доба. Нарочито су механизми решавања спорова мирним путем, кроз систем дипломатије на врху, која је доминирала у међународној заједници тог доба, почели да добијају на значају, и тада се, што је био фасцинантан случај, између осталих средстава мирног решавања спорова, конституише и један привремени квазикривичносудски аранжман који је за своје време био преседан неслућених размера.

Савремено доба, идеји о успостављању безбедности и мира у свету, важан допринос даје усвајањем Хашких конвенција о мирном решавању спорова из 1899. и 1907. године, које су утемељиле концепт дипломатских и судских

² Ближе видети. Ћорић, В., Матијевић, М., Сепи, Р., Рељановић, М., *Међународни суд правде: организација, поступак, случајеви*, Београд, 2008.

начина и средстава решавања међународних спорова те се третирају као почетна тачка у напорима ка кодификацији и политичкој валоризацији ове области међународног права. Стране потписнице поменутих конвенција преузеле су обавезу "да предузму највише напоре ради обезбеђивања мирног решавања међународних разлика". Међу неколико начина мирног решавања међународних спорова, поред анкетне комисије и измирење, помињу се и добре услуге и посредовање.

Развоју средстава мирног решавања спорова, па и промуглацији и верификовању важности добрих услуга, третираних самостално или симбиотички (у комбинацији или апсорбоване од стране посредовања) дали су и Друштво народа, унутар којег су донета два важна документа у правцу изградње модерног система мирног решавања спорова (Женевски протокол о мирном решавању међународних спорова, из 1924. године, и Генерални акт о мирном решавању међународних спорова из 1929. године) и, наравно, Повеља Уједињених нација из 1946. године. У међувремену, што је важно нагласити, од Хага до данас променила се и целокупна визија и парадигма међународне заједнице, међународних односа и међународног права, као активне супстанце у регулисању односа између чиниоца међународне заједнице, тако да је правна природа добрих услуга и свих осталих средстава решавања међународних спорова умногоме промењена, као што је промењен и однос између ове групе средстава и оних принудних, која такође егзистирају у модерном међународном праву као својеврсни реликт прошлости, односно класичног међународног права, али са измењеним смислом и правним ограничењима и легитимитетом грађеним на основи воље организоване међународне заједнице.

2. Појам и природа међународних спорова

У контексту и складно меритуму овог дела рада, целокупне међународне односе, у грубим цртама, можемо свести на три основна вида или облика:

- а.** нормални односи или односи сарадње који су лишени спорова и сукоба;
- б.** међународни спорови, где се пре свега мисли на спорове између држава као примарних субјеката међународног права и међународних односа; и
- в.** оружане сукобе, који подразумевају примену силе у решавању различитих спорова, остварења политичких, економских и других интереса, територијалних претензија или заштите интереса и права.

Спорови, па и оружани сукоби између држава су, чини се, а и историја и данашњица нам то, нажалост, потврђују, су неизбежна ствар. Како истиче угледни француски теоретичар међународног права, прве половине двадесетог века, Ле Фир: „Остајући у утопијској нади да ће доћи дан када њих више неће бити, значило би не познавати људску природу; за то би требало да сви људи постану савршени. Као што ни најбоље уређена држава не може да предупреди све злочине, него само да се нада да их учини све ређима, тако ни међународна

заједница не може да спречи појаву сукоба када се сударе противни или сувише различити интереси.³

Под међународним спором има се у виду довољно озбиљно неслагање између два или више субјеката међународног права, односно међународних односа у погледу неке чињенице или права, односно супротстављање њихових субјективних права, различитих интереса, ставова и аргумената.⁴

Спорови на међународном плану скоро искључиво настају на релацији држава – држава или сучелице група држава спрам једне или друге групе интересно повезаних држава. То и не изазива посебне недоумице и пажње вредну дискусију, јер су државе, као основни, оригинерни и нужни субјект међународног права и међународних односа, једине које су правно-политички капацитетне да утичу на креирање, карактер, квалитет и динамику међународних односа, али и њихову нормативну регулацију.

Често се термин *међународни спор* повезује са кршењем неке уговорне или опште обавезујуће норме међународног права. Међутим, кршење неке међународне обавезе по себи није довољан окидач за конституисање међународног спора. Међународни спор може настати и без кршења правила међународног права. Довољно је само да дође до сукоба интереса, било које, не само политичке природе. Другим речима, међународни спор постоји увек „када је на делу неслагање око неког битног момента (правног акта, субјективног права, интереса, поступка, чињенице и сл.) које је озбиљно у тој мери да квари или макар угрожава међусобне односе датих држава, односно других субјеката међународног права. Пука неподударност ставова (нпр. различито гласање представника држава о одређеном питању у органу неке међународне организације) није сама по себи спор“.⁵

У доктрини међународног права уобичајила се подела међународних спорова на спорове правне природе и оне политичке, односно правне и политичке спорове. Генерално, под правним споровима се подразумевају они спорови у којима стране једна другој оспоравају извесно право – спорови у погледу права – док се под политичким споровима подразумевају они спорови у којима није реч о непризнавању неког права, већ се ради о сукобу интереса. Код ових потоњих као инструменти решавања користе се пре свега неправни, политички инструменти и механизми, где стране у спору желе да реше конкретни спор изван оквира важећег међународног права, чак и на основу односа снага.

У дефинисању правних и политичких спорова као полазне основе издвојили су се принцип енумерације, елабориран кроз набрајање примера једне или друге врсте међународних спорова (таксативно-егземпларно) и

³ Ле Фир, Л., *Међународно јавно право*, Београд. 1934, стр. 523.

⁴ Кривокапић, Б., *Решавање међународних спорова пред међународним организацијама*, Београд, 2015, стр. 53-54.

⁵ *Исто*, стр. 54.

апстрактни приступ, унутар којег, као принципа заснованог на опсервацији извесних општих обележја ове две врсте спорова, постоје објективни и субјективни прилази у њиховом разликовању.

Према објективном приступу, правни спорови су они који могу бити решавани применом међународних правних правила, док су политички спорови они који се не могу решавати применом правила међународног права. Примена субјективног критеријума (приступа) води спознаји правног спора као правне ситуације код које истицање неког захтева или права једне стране, наилази на отпор и оспоравање друге стране. У основи, ради се о споровима где постоји изричито одбијање једне стране да извесно право или захтев призна другој страни, а који се свде на оцену и доказивање, од стране заинтересованих страна у спору, да су управо њихови захтеви они који су правно ваљани. Додатни критеријум, више допунског карактера, јесте и онај где се у дефинисању неког спора као правног спора узима у обзир и спремност, односно јасно исказана добра воља страна у спору да прибегну решавању спора применом међународних правних правила. С друге стране, политички спорови су они који се не односи на питања која чине предмет правних спорова и тичу се измене актуелног права и у њиховој основи су сукобљени интереси.

Приступ еnumerације, као што смо напред истакли, почива на својеврсној механичкој матрици разликовања ове две врсте спорова на основу набрајања, навођења једне врсте спорова, где спорови који остају ван тог низа представљају супротност истим, односно улазе, по аутоматизму дејства негације, у другу врсту спорова. Карактеристичан пример овог приступа налазимо у статуту Међународног суда правде, прецизније у његовом члану 36. ст. 2. којим се „утврђује надлежност Суда у свим правним споровима који имају за предмет а. тумачење уговора; б. свако питање међународног права; в. постојање било које чињенице која би, ако се утврди, представљала кршење неке међународне обавезе; г. природу или величину дужне накнаде због кршења неке међународне обавезе“.⁶ Сличне одредбе садржи и Пакт Друштва народа који правни спор одређује као спор који је погодан да буде решаван путем арбитраже или ангажовањем међународног судског органа, а односи се на тумачење одређеног међународног уговора, на свако питање међународног права, на постојање чињенице која би, евентуално као егзистирајућа могла изазвати повреду неке међународне обавезе, као и на природу и висину накнаде због такве повреде.

Подела на правне и политичке спорове је превазиђена и чини се више производом напора држава да ускрате или бар ограниче домет и уплив међународне норме и међународног права у односе које она жели да представи доменом искључиве надлежности и интереса. Инсистирање на постојању посебности у погледу карактера међународних спорова, говори у прилог

⁶ Преузето из: Крећа, М., *Међународно јавно право*, Београд, 2010. стр. 673.

чињенице да државе нису увек спремне и заинтересоване да доношење одлука о важним националним питањима препусте неком међународном судском органу. Другим речима, покушава се контролисати ситуација у околностима избијања спора, на начин да се конкретан спор третиран као искључиво политичко питање, задржи у оквирима политичких, неправних метода решавања, који најчешће и немају много додирних тачака са правдом и принципом правичности, као метафизичким и руководним начелима међународног права. У пракси је веома тешко разликовати правне и политичке спорове, с обзиром да сваки политички спор има своју правну страну, као што и сваки правни спор има своју политичку садржину и димензију.

3. Обавеза држава да спорове решавају мирним средствима

У класичном међународном праву, средства принуде у решавању спорова и несугласица у међународним односима, као што су рат, интервенције, индивидуалне и колективне санкције, дипломатске, политичке, економске и друге мере притиска, били су легитимни и легални начини заштите спољнополитичких интереса и остваривања циљева националне политике. Упоредо са њима, у међународној заједници егзистирала су и различита средства мирног решавања спорова, од преговора, добрих услуга и посредовања, до арбитраже. Како је клима нових друштвених односа нужно утицала и на промене у односима међу државама, тако се постепено мењао и правни статус и међусобни однос ова два приступа у решавању спорова. Концепцију међународних односа утемељену на принципима апсолутног суверенитета и неограничене употребе силе у остваривању и заштити националних интереса растућа међузависност држава редефинише у правцу ограничења и квалитативног сужавања наведених принципа а јачања улоге права и решавања спорова мирним средствима. Мада је рат и даље представљао легално и легитимно средство, у пракси и теорији је временом преовладао став по којем је ограничавање употребе силе услов без којег не може бити стабилног развоја економских односа, како на унутрашњем тако, и посебно, на међународном плану. Тако је на Хашким мировним конференцијама једна од усвојених конвенција посвећена искључиво мирним средствима решавања спорова. У Друштву народа мирним средствима се такође поклањала велика пажња. Ограничава се и осуђује примена силе у међународним односима и условљава се посезање за ратом у решавању спорова међу државама. Међутим, и поред негативних искустава из Првог светског рата, не успева се од правила решавања спорова мирним средствима конституисати општеобавезујућа и санкцијама заштићена правна вредност вишег типа, а рат и даље, мада као крајња мера, егзистира као легитимна могућност и ствар дискреционе оцене сваке државе.

Даљи развој међународног права, пре свега, физички и морални разор које је човечанство претрпело у Другом светском рату, доводи до редефинисања става по питању употребе принудних средстава решавања спорова и политике силе у односима међу државама. До нормативног издизања и позиционирања правила и механизма мирног решавања спорова на ниво општеприхваћеног когентног правила и фундаменталне обавезе држава долази са усвајањем Повеље Уједињених нација. У систему модерног међународног права, које се гравитационо темељи на оси основних принципа и начела оснивачког акта најважније универзалне међународне организације у досадашњој историји човечанства, решавање спорова мирним путем, коришћењем разноврсних дипломатских и судских механизма из тог корпуса, је обавезујућа, квалитетом перемпторности прожета норма међународног права, са статусом једне од основних дужности држава у међународној заједници.

Сама теорија о постојању неких фундаменталних права и обавеза држава заснована је на учењима теоретичара природног права и има дугу предисторију у смислу покушаја класификације тих права. У основи, природноправна школа је градила своју концепцију о основним правима држава на бази еквиваленције, односно изједначавања тих права и обавеза са правима и обавезама појединца. Права и обавезе држава сматрају се урођеним правима, правима која су инхерентна државама, односно произилазе из саме чињенице постојања државе као субјекта међународног права. Према природноправној школи, основна права држава, као и њене обавезе, су везане за правну личност државе односно чин конституисања државе као субјекта МЈП. Поседовање основних права је независно од воље држава, а губитак било којег од њих представља и нестанак државе као субјекта МЈП. У категоризацији, односно класификацији ових права, представници природноправне школе за полазну основу узимају право на самоодржање и из њега развијају сва остала права и обавезе држава.

У класичном периоду међународног права основним правима су се најчешће сматрали: сувереност и независност, једнакост држава, право на поштовање, право на самоодржање и право на саобраћај, док су се под обавезама најчешће подразумевали: немешање у унутрашње ствари других држава, уздржавање од употребе силе и савесно извршавање међународних обавеза. Мирно решавање спорова, односно могућност решавања спорова разним дипломатским средствима, па и добрим услугама и посредовањем, постојали су и у том периоду – наравно, упоредо са принудним средствима, широко и легално примењиваним у међународним односима. Међутим, правни статус разноврсних облика мирног решавања спорова није био чврсто интегрисан у нормативни поредак класичног међународног права. Примена средстава мирног решавања спорова била је више ствар дискреционог права и сагласности воља заинтересованих држава у спору.

Мада не постоји прецизна кодификација свих права и обавеза држава, она су несумњиво садржана у неким од најважнијих међународних докумената данашњице, пре свега у Повељи УН, Декларацији УН о начелима

међународног права о пријатељским односима и сарадњи међу државама у складу са Повељом УН из 1970., али и обичајној пракси међународне заједнице. Повеља УН садржи суштинске елементе основних права и обавеза држава и она су делом експлицитно (нпр: чл. 51. Право на самоодбрану) а делом имплицитно прокламована у основним начелима и принципима овог документа. У Декларацији УН о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи међу државама из 1970, поменути принципи су додатно разрађени, мада ни у том документу није извршена класификација и таксативно побрајање свих могућих и постојећих фундаменталних права и обавеза држава.

Независно од горе изнетог чињеничног стања, ипак је могуће извести једну генералну класификацију основних права и обавеза држава који су као перемпторне норме међународног права дубоко и чврсто уграђене у вредносни систем општег међународног права и неспорно представљају његов неодвојив састојак. Тако, у корпус основних права и обавеза држава свакако улазе (али се овим набрајањем круг основних права и обавеза држава не лимитира):

1. Обавеза држава да се уздрже од претње или употребе силе у међусобним односима;
2. Право на једнакост и поштовање достојанства државе
3. Обавеза решавања међународних спорова мирним средствима;
3. Право на самоодбрану;
4. Право на саобраћај
4. Забрана интервенције у унутрашње и спољне послове;
5. Обавеза држава да сарађују у складу са Повељом УН;
6. Обавеза савесног извршавања уговорних обавеза у складу са начелом добре воље

Државе чланице УН су обавезане да све своје међусобне спорове на међународном плану решавају мирним средствима и у складу са принципима међународног права. Ова обавеза је разрађена у Глави VI Повеље УН у којој се нуди читав низ механизма и политичких и правних средстава за решавање спорова мирним путем. Ту се између осталог наводе дипломатско-политичка средства као што су: измирење, дипломатски преговори, посредовање, анкетне комисије, прибегавање регионалним споразумима или регионалним механизмима, и судска средства - међународни суд и арбитражни судови.⁷

Акцент код ове врсте обавезе је на потреби да државе у сваком случају посегну за мирним средствима у решавању свих спорова, било политичких било оних и правних (најчешће су у питању правно-политички спорови јер се ова два сегмента тешко могу у међународној пракси наћи као самостални чиниоци и основ неког спора између држава)

Одредбе о решавању спорова првенствено се тичу начина и средстава који се могу применити у решавању спора. Не садрже обавезу да државе реше по

⁷ Члан 33. Повеље УН. http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document_ci/2016-05/povelja_un_cir.pdf

сваку цену конкретан спор већ обавезу да у поступку решавања међусобног спора искључе примену силе или претњу силом док се не изнађе решење спора. Несавесно понашање једне или обе стране у процесу мирног решавања спора сматра се посредним кршењем обавезе држава да своје међусобне спорове решавају мирним средствима. У случају да не изнађу решење спора коришћењем свих могућих мирних средстава за решавање спора, стране у спору би требало да скрену пажњу Савет безбедности и/или Генералној скупштини УН, на конкретан спор. Савет безбедности с тим у вези може покренути механизам из Главе VI Повеље која се односи на мирно решавање спорова, укључујући и механизме унутар самих Уједињених нација.⁸

4. Добре услуге у контексту дипломатских средстава решавања спорова

Хашке конвенције о мирном решавању међународних спорова, као производ и важан легат Мироних конференција у Хагу, 1899. и 1907. године, утврђују право држава ван спора да понуде своје добре услуге, односно посредовање, и да се ово вршење не сматра непријатељским актом.

Основни елементи добрих услуга су:

1. ради се о пријатељској интервенцији државе или угледног појединца држављана треће државе која није страна у спору;

2. интервенција се састоји у томе да се стране у спору доведу за преговарачки сто, односно да се обезбеде услови за отпочињање непосредних преговора и осталих дипломатских и судских начина решавања спорова, што је већ ствар одлуке страна у спору када до њиховог евентуалног контакта дође заслугом државе или појединца који врше добре услуге,

3. трећа страна, као позвани „интервенијент“, не учествује у решавању спора – решење остаје искључиво у надлежности страна у спору.

У складу са наведеним, јасно је да добре услуге престају, односно окончавају се, довођењем страна у спору у контакт или кидањем сваке везе између страна у спору, уколико се добре услуге, што је чест случај, састоје у обављању курирског посла, то јест преношења порука између страна у спору.

Добре услуге могу се предузимати на основу позива обе или једне од страна у спору или на основу иницијативе треће државе или угледног појединца држављанина државе нетангиране конкретним спором у питању. Оне често прерастају у посредовање и тешко је направити јасну границу од које почиње и завршава се активација треће стране у контексту добрих услуга и од ког то тренутка оне постају посредовање, које својим саветодавним карактером представљају дипломатско средство карактерисано већим степеном учествовања треће стране у креирању решења спора. Посредовање се сматра својеврсном дипломатском помоћи треће државе, групе држава или неке

⁸ Крећа, М., *нав. дело*, стр. 181

личности од међународног угледа, странама у међународном спору, које може бити манифестовано у саветодавном облику, у циљу мирног решења међународног спора. Оно такође може бити тражено од стране обе или једне стране у спору а може бити понуђено од стране једне или више држава, органа међународне организације или појединца од међународног интегритета и угледа. У старијој литератури правила се разлика између посредовања и добрих услуга. Ове потоње су се сматрале скупом разних корака трећих држава у циљу омогућавања преговора између страна у спору, док се посредовање састојало у непосредном вођењу преговора на бази предлога посредника. У ужем смислу, добре услуге, или како их Ле Фир назива пријатељско посредовање,⁹ могу да се састоје у вршењу курирских послова, односно преношењу захтева и одговора од једне до друге стране у спору, али не могу да пређу у активнији, рецимо саветодавни карактер, као приступ који подразумева инволвирање треће стране у сам правно-политички или само правни или само политички контекст конкретног међународног спора. Данас је ова разлика у великој мери нестала па се често у пракси под посредовањем подразумевају и добре услуге, што наравно не значи да добре услуге самостално не егзистирају, правно и практично оваплоћене у контрактуелним и легислативним документима и пракси међународног права и међународне заједнице. Примера ради, према Повељи ОУН, Савет безбедности УН је надлежан да понуди и да затражи добре услуге посредовање у међународном спору. Посредничку улогу и улогу пријатељског посредовања у виду пружања добрих услуга може да има и Генерални секретар УН.

5. Уместо закључка

Супротстављени интереси држава, као кључних међународних субјеката, извор су трвења и спорова у међународној заједници. Негативни односи представљају правило и константу међународних односа, али упоредо са њима у организованој међународној заједници константно и конзистентно су чињени напори да се отклоне њихови узроци, али и да се, уколико до несугласица, трвења или затегнутих односа ипак дође, међународна заједница непосредно суочи са њима кроз изградњу једног правног механизма и средстава за њихово решавање. И сама појава универзалних међувладиних организација, Друштва народа и нарочито Уједињених нација, представља у великој мери резултанту потребе да се у циљу заштите најважније вредности човечанства, светског мира и безбедности, предупреду спорови и предвиди један ефикасан и рационалан систем решавања евентуалних међународних спорова. Дипломатска средства, и унутар њих добре услуге или пријатељско посредовање, заједно са судским средствима решавања спорова, у функцији су остваривања једног великог циља и задатка организоване међународне заједнице – очувања светског мира и

⁹ Ле Фир, Л., *нав. дело*, стр. 527.

безбедности Њихово издизање, у оквиру међународног поретка скицираног Повељом Уједињених нација, на ниво норме перемпторног карактера, кроз обавезивање држава да увек у решавању спорова приступе поменутиим средствима мирног решавања спорова, представља, бар декларативно исказану политичку вољу чинилаца међународне заједнице да се ка том циљу постепено али сигурно наступа, без обзира на сва искушења, недоследности, игре моћи и партикуларне комбинаторике са којима се међународна заједница и човечанство у целини сусреће и данас, а што ће вероватно бити и карактеристика времена које је пред нама. Улога добрих услуга у том смислу остаје суштински непромењена у конструкту средстава мирног решавања спорова, који као инструментаријум ефикасно функционише једино у систему компатибилног и еластичног вагања разноврсних елемената и различитих средстава решавања спорова и политичке воље да се за њима посеже у сваком оном тренутку који својом садржином обликује услове за настанак спорова, несугласица и неспоразума између држава.

*Milan Palević, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

GOOD OFFICES AS A MEANS OF RESOLVING INTERNATIONAL DISPUTES

Summary

International law has the means to settle disputes by peaceful means, as well as rules relating to the use of force. The subject of this paper is good services as one of the diplomatic ways of resolving disputes between states. Together with other diplomatic means, and judicial means of resolving disputes (International Court of Justice and Arbitration), good services are among the means of peaceful settlement of disputes which, in the form of the principle of peaceful settlement of disputes, have the status and legal force of a peremptory norm. rights, jus cogens, from which there is no deviation and which can only be repealed or replaced by a new norm of the same legal effect and effect. The paper observes the concept and nature of international disputes; ways and means of resolving international disputes and evolutionary transformation of peaceful means of resolving disputes into a general norm of international law expressed through informal, and exhaustively expressed, but at the legal and political level and generally accepted in the international community and international law, classification of fundamental rights and obligations of states. Contextual analysis of good services within the system of diplomatic means of

Зборник радова „XXI век – век услуга и Услужног права“, Крагујевац, 2020.

resolving international disputes, with emphasis on the specificity of relations and relative cohesion unity and compatibility with mediation, as well as one of the diplomatic means of resolving disputes among subjects of international law, are part of this paper.

Key words: *good offices, mediation, diplomatic means, peaceful settlement of disputes, international dispute, fundamental rights and obligations of states.*